ΞΕΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΚΥΡΟΛΟΓΙΑΙ [1]

Β'

Εἰς ὅσα ἐν προηγουμένῳ τεύχει τοῦ «Πλάτωνος» ἐγράφησαν περὶ «ξενισμῶν καὶ ἀκυρολογιῶν», ἄς προστεθῶσι τὰ ἑπόμενα.

Λέγεται καὶ γράφεται πολλάκις τὸ «ἐ κ μ ε τ α λ λ ε ύ ο μ α ί τινα» (κατὰ τὸ γαλ. exploiter) ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπωφελοῦμαι ἀπατῶν ἢ καταχρώμενος. Ἡ μετάφρασις εἶναι ἄστοχος, διότι ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ ***ἐκμεταλλεύω*** σημαίνει ἐξαντλῶ μεταλλεῖον· οὗ τὸ παθητικὸν ***ἐκμεταλλεύεσθαι*** ἔχει τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐξαντλεῖται μεταλλεῖον. Πβλ. τὸ «ἐκμεταλλευμένα χωρία».

Ἐπὶ τῆς εἰρημένης κακῆς ἐννοίας μετεφράσθη ἡ ξένη λέξις διὰ τοῦ ***ἐκμεταλλεύω***, διότι ἀντικείμενον τοῦ exploiter φέρεται συνήθως τὸ une mine (=ὀρυχεῖον, μεταλλεῖον)· ἡ δ' ἔννοια τῆς ἀπάτης ἢ καταχρήσεως εἶναι ἐπιγενής. Ὅπως ἂν ἔχῃ, ἡ τοιαύτη (κακὴ) σημασία μετηνέχθη διὰ τῆς μεταφράσεως καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἑλληνικὴν λέξιν. Ἀντὶ τοῦ «ἐ κ μ ε τ α λ λ ε ύ ο μ α ι» ῥητέον ***καταχρῶμαι, ποιοῦμαι*** (κάμνω) ***κατάχρησιν, ὠφελοῦμαι διὰ κατοχρήσεως ἢ ἀπάτης.***

Λέγεται ἐνίοτε τὸ «ἐ κ μ ε τ α λ λ ε ύ ο μ α ι» ἄνευ κακῆς σημασίας, ὡς συνωνύμου τοῦ νεοτεύκτου «ἀξιοποιῶ», καὶ «ἐ κ μ ε τ ά λ λ ε υ σ ι ς» ὡς συνώνυμον τοῦ «ἀξιοποίησις»· π.χ. «ἐκμετάλλευσις (ἢ ἀξιοποίησις) τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας πρὸς ἐξαγωγὴν κοιτασμάτων». Αἱ ἐκφράσεις ἐκεῖναι ὑπομιμνήσκουσι τὰ ausbeuten, Ausbeutung, verwerten, Verwertung, exploiter, exploitation.

Φέρεται πολλάκις τὸ «σ υ μ π α ρ ά σ τ α σ ι ς» (κατὰ τὸ assistance) ἀντὶ τοῦ ***ἀρωγή, βοήθεια, ἐπικουρία, συνδρομή, σύμπραξις*** κ.τ.τ.

Ἀντὶ τοῦ «π α ρ ο υ σ ι ά ζ ε ι,—εται» (κατὰ τὸ présenter, present) λεκτέον ***ἐμφανίζει, ἐμφανίζεται.***

Λέγεται συχνάκις τὸ «ε ἶ μ α ι εἰ ς θ έ σ ι ν ν ά . . .» (κατὰ πιστὴν μετάφρασιν

---

[1] Παλαιὸς καλὸς συνάδελφος, ἐν ἐπιστολῇ τῆς 11 Μαρτίου π ἔ., γράφει ἡμῖν πρὸς ἄλλοις «θὰ σᾶς κατηγορήσουν, ὅταν ἐπιτίθεσθε κατὰ τοῦ ***ἐγωισμοῦ*** καὶ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἐργασίας σας ὑπάρχει ἡ λέξις «***ξενισμός***». Ἀπορεῖ δηλαδὴ ὁ φίλος, διατὶ ψέγω τὸ «ἐ γ ω ι σ μ ὸ ς» καὶ ὅμως γράφω «ξ ε ν ι σ μ ό ς». Ἐπειδὴ δὲ ἡ αὐτὴ ἀπορία ἐγένετο ἴσως καὶ εἰς ἄλλους, πρέπει νὰ δοθῇ συντομωτάτη ἀπάντησις. Ἰδοὺ αὕτη. Ἐκ τοῦ ***ξενίζω*** παράγεται κανονικῶς τὸ ***ξενισμὸς*** (Περὶ τοῦ «ξενίζω» ἰδὲ ὅσα γράφει ὁ ἀείμνηστος Κ. Κόντος ἐν Ἀθηνᾶς τόμῳ 2ῳ, σ. 468 ἑξ.)· ἐκ τοῦ ***ἐγὼ*** δ' ὅμως δὲν παρήχθη ποτὲ ῥῆμα «ἐγωίζω» (!), ἐξ οὗ νὰ προέλθῃ τὸ «ἐγωισμός». Διὸ καὶ κάλιστα μὲν ἔχει τὸ ***ξενισμός***, κάκιστα δὲ τὸ «ἐγωισμός», ἀνθ' οὗ ῥητέον τὸ φιλαυτία (ἀντίθ. ***φιλαλληλία***, κοινωφέλεια, ἑτεροφέλεια).

Συμπληροῦντες παρατηροῦμεν ὅτι εἶναι πράγματι τερατώδεις αἱ λέξεις «ἐ γ ω ι σ τ ὴ ς» καὶ «ἐ γ ω ι σ τ ι κ ῶ ς», ἀνθ' ὧν λεκτέον ***φίλαυτος*** καὶ ***φιλαύτως***. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τῶν λέξεων «ἐ γ ω π α θ ὴ ς» καὶ «ἐ γ ω π ά θ ε ι α», ἀνθ' ὧν λεκτέον ***ἄκρως*** (ὑπερμέτρως, παθολογικῶς) ***φίλαυτος, ἄκρα***, (ὑπέρμετρος, παθολογικὴ) ***φιλαυτία***.

τοῦ être en état (ἢ en mesure), être à portée (ἢ à même) de . . .—sein im Stande zu . . .) ἀντὶ τοῦ *δύναμαι, εἶμαι ἱκανὸς νά . . .*

Γίνεται οὐχὶ σπανίως σφαλερὰ χρῆσις τοῦ «σ υ ν α γ ω ν ί ζ ο μ α ι» καὶ «συναγωνιστὴς» ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *ἀνταγωνίζομαι*. Λέγεται π.χ. καὶ γράφεται «ἡ Ἀνατολὴ (τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς) καὶ ἡ Δύσις (τὰ ἔθνη τῆς Δύσεως) σ υ ν α γ ω ν ί ζ ο ν τ α ι πρὸς ἐπικράτησιν», ἀντὶ τοῦ *ἀνταγωνίζονται*. Διότι «συναγωνίζονται» σημαίνει ἀγωνίζονται ὁμοῦ (ὡς σύμμαχοι), ὅπερ δὲν συμβαίνει. Ὡσαύτως λέγεται «συναγωνισμὸς» ἀντὶ τοῦ *ἀνταγωνισμός*. Εἰς τὴν σύγχυσιν συνετέλεσε βεβαίως ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις τοῦ concours.

Λέγεται συχνὸν καὶ ἀναγινώσκεται πολλάκις, ἐν ταῖς ἐφημερίσι μάλιστα, τὸ «φ λ έ γ ο ν ζήτημα», «τὸ φ λ έ γ ο ν θέμα τῆς ἡμέρας» κ.τ.τ. Εἶναι καὶ ταῦτα κακόζηλα μεταφράσματα ξένων ἐκφράσεων (une question **brûlante**, eine **brennende Frage**). Ἀντ' αὐτῶν λεκτέον *λίαν διαφέρον, σπουδαῖον, περισπούδαστον* θέμα κτλ.

Οὐχὶ σπανίως λέγεται καὶ γράφεται «ὑ π ὸ τὸ ὄνομα τοῦτο σημαίνεται (δηλοῦται) . . .» (κατὰ τὸ désigner sous ce nom—designate **under** this name—bezeichnen **unter** diesen Namen) ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου δηλοῦται* (σημαίνεται) ἢ τὸ ὄνομα τοῦτο σημ ο ίνει, δηλοῖ . . .

Ἀλλόκοτον καὶ δυσάρεστον ξενισμὸν παρέχει ἡ ἔκφρασις «ἐ ν τ ῇ θ έ σ ε ι τοῦ δ ε ῖ ν ο ς παρουσιάζεται τὸ δ ε ῖ ν α» (κατὰ πιστὴν μετάφρασιν τῶν Statt ἢ anstatt+γεν. an Stelle—en (ἢ au) lieu et place de . . .) ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ καὶ προσήκοντος *ἀντὶ* τοῦ . . . *ἐμφανίζεται τό . . .*

Γίνεται ἐνίοτε λόγος «περὶ π α ρ ο υ σ ί α ς π ν ε ύ μ α τ ο ς» (κατὰ τὸ présence d'esprit) ἀντὶ τοῦ νὰ εἴπωσι περὶ *ἑτοιμότητος, ἀγχινοίας, εὐστροφίας*.

Δὲν εἶναι σπάνιον τὸ λεγόμενον «τὸ ταχύτερον δυτατόν»· π.χ. «πρέπει νὰ ἔλθῃ τὸ ταχύτερον δυνατόν». Εἶναι καὶ τοῦτο κατάφωρος γαλλισμὸς (le plus tôt possible) ἀντὶ τοῦ *ὡς οἷόν τε τάχιστα, κατὰ τὸ δυνατὸν τάχιστα*.

Λέγεται ἐνίοτε «ἐ π ι φ ο ρ τ ί ζ ω»· π.χ. «ἐπιφορτίζω τινὰ μὲ ἐντολήν, πληρεξουσιότητα κ.τ.τ.» (κατὰ τὰ ὀθνεῖα charger, charhe) ἀντὶ τοῦ *ἀναθέτω, δίδω* εἴς τινα ἐντολὴν κ.τ.τ.

Ὡσαύτως λέγεται «ἐ ξ ο υ σ ι ο δ ο τ ῶ» (κατὰ τὰ autoriser—autorizzare—autorisieren, bevollmächtigen) ἀντὶ τοῦ *ἐπιτρέπω, δίδω εἴς τινα ἄδειαν ἢ δικαίωμα* νά . . .

Κοινολεκτούμενα εἶναι τὰ «σ υ ν ε π ε ί ᾳ», «κ α τ ὰ σ υ ν έ π ε ι α ν», «σ υ ν ε π ῶ ς»· π.χ. «ἀπέθανε συνεπείᾳ τραύματος» (κατὰ τὰ à la suite de . . ., par suite de . . ., en conséquence de . . .—in der Folge) ἀντὶ τοῦ *ἕνεκα, κατ' ἀκολουθίαν*+γεν.

Οὐχ ἧττον συχνὰ εἶναι καὶ τὸ «δ ρ ά τ τ ο μ α ι τ ῆ ς ε ὐ κ α ι ρ ί α ς», ἔνθα ἡ σύνταξις ἐγένετο κατὰ τὸ *ἐπιλαμβάνομαι τῆς εὐκαιρίας* (ἀρχ. *χρῶμαι τῷ καιρῷ, ἐπιλαμβάνομαι τοῦ καιροῦ*), τουτέστι φυλάττω καὶ ἁρπάζω τὴν εὐκαιρίαν.

Ὡσαύτως λέγεται πλημμελῶς «ἐ π ω φ ε λ ο ῦ μ α ι τ ῆ ς εὐκαιρί*ας*, τ ῆ ς περιστάσε*ως* κ.τ.τ.» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *ἐπωφελοῦμαι τὴν εὐκαιρίαν*, τὴν περίστασιν, *καρποῦμαι τὴν* εὐκαιρίαν, τὴν περίστασιν, τὰς περιστάσεις.

Καὶ ἀφοῦ ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ συντάξεως, παρατηρητέον ὅτι εἶναι πλημμελὲς τὸ λεγόμενον ὅτι «τὸ δεῖνα διέφυγε τ ῆ ς προσοχ*ῆς*» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *διέφυγε τὴν προσοχήν, διέλαθεν*. Φαίνεται ὅτι ἡ σύνταξις ἐκείνη τοῦ *διαφεύγειν* ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς συντάξεως τοῦ «*ἐκφεύγειν*».

Οὐχὶ σπανίως γράφεται «οἱ ὅ μ ο ι ο ι (ἡμῖν) ἄ ν θ ρ ω π ο ι ο ι·» π.χ. «πρέπει νὰ εἴμεθα ὠφέλιμοι εἰς τοὺς ὁμοίους ἡμῖν ἀνθρώπους» (κατὰ τὸ utiles à nos **semblables** πβλ. **Mitmenschen**) ἀντὶ τοῦ *εἰς τοὺς ἄλλους* (ἀνθρώπους), τοὺς «συνανθρώπους», *εἰς τοὺς πλησίον*. Οἱ *ἄλλοι* ἐννοεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτι εἶναι ὅμοιοι ἡμῖν, ἀφοῦ εἴμεθα πάντες ἄνθρωποι.

Εἶναι ἀφόρητον καὶ αὐτὸ τοῦτο φρικῶδες τὸ λεγόμενον μᾶλλον ἢ γραφόμενον

«αἰσθάνομαι εὐχαριστημένος εὐτυχὴς» «αἰσθάνεται εὐτυχής, εὐχαριστημένος». Ἴσως ἀπορῶν ἐρωτήσῃ τις, πόθεν προῆλθον αἱ τερατώδεις αὗται ἐκφράσεις. Δὲν εἶναι, νομίζω, δύσκολος ἡ εὕρεσις τῆς καταγωγῆς καὶ γενέσεως αὐτῶν. Ἰδοὺ αὕτη. Σοφός τις (διατὶ οὐχὶ καὶ σοφὴ) «ἀριστοκράτης» ἢ «πλουτοκράτης», γινώσκων τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ τόσον καλῶς, ὅσον καὶ τὴν σκυθικήν, λαλῶν δὲ ἢ μόνον τραυλίζων ξένην τινὰ γλῶσσαν ἔμαθε, παραδείγματος χάριν, καὶ ἤκουσε τὸ «je me sens heureux», «il se sent heureux» (παρεμφερεῖς εἶναι αἱ ἐκφράσεις καὶ ἄλλων γλωσσῶν), ἐν τῷ γλωσσικῷ δὲ αὐτοῦ καταρτισμῷ ἐξέλαβε τὰς δευτέρας αἰτιατικὰς (τὰς χρησιμευούσας ὡς κατηγορούμενα τῶν ἀντικειμένων) ὡς *ὀνομαστικάς*. Διὸ καὶ μετέφρασεν «αἰσθάνομαι (λέγε: συναισθάνομαι) τὸν ἑαυτόν μου (ἀγνοεῖ ἴσως ὅλως τὸ «ἐμαυτὸν») εὐτυχὴς» ἤ, «αἰσθάνεται τὸν ἑαυτόν του εὐτυχὴς» καὶ ἐπὶ τὸ συντομώτερον «αἰσθάνομαι εὐτυχής», «αἰσθάνεται εὐτυχὴς» εὐχαριστημένος, εὐγνώμων κ.τ.τ. Τὰς καινὰς ταύτας ἐκφράσεις εὗρον κομψὰς οἱ ἀκούσαντες ἐπ' ἴσης σοφοὶ (καὶ σοφαί) τοῦ ὁμίλου. (Τὰ νέα καὶ παράδοξα φαίνονται συνήθως παρ' ἡμῖν λαμπρὰ καὶ ἀποδεκτά. Ὅθεν καὶ τῆς γλώσσης ἡ μεγάλη διαστρέβλωσις). Καὶ εὑρόντες κομψὰς ἐπανέλαβον· εὗρον δ' ἔπειτα καὶ ἄλλους σοφοὺς μιμητάς. Οὕτω πως διαδίδονται κυκλούμεναι αἱ θαυμάσιαι αὗται καὶ τοιαῦται ἐκφράσεις καὶ προφέρονται «ὑπὸ ἐρατεινῶν χειλέων» καὶ δὴ καὶ ἐπισήμων!

Κατὰ κόρον ἐπαναλαμβάνεται τὸ «χ ά ρ ι ς ε ἰ ς . . .»· π.χ. «χάρις εἰς ὑμᾶς ἐπέτυχε» (κατὰ τὸ grâce à vous) ἀντὶ τοῦ *διὰ τῆς φιλόφρονος ἡμῶν βοηθείας, ἐνεργείας, τῇ σῇ χάριτι, διὰ τῆς ἐνεργείας ἡμῶν* ἢ ἄλλης τοιαύτης ἐκφράσεως.

Γράφεται ἐνίοτε «ὑ π ὸ τ ὸ π ρ ἶ σ μ α τῆς αἰωνιότητος» ἀντὶ τοῦ *ὑπὸ τὸ φῶς, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς αἰωνιότητος* (sub specie aeterni, aeternitatis).

Λέγεται συχνὸν τὸ «ἀ ν τ α π ο κ ρ ί ν ο μ α ι»· οἷον «ἀνταποκρίνομαι εἰς τὰς προσδοκίας τινός, εἰς τὰς κοινὰς προσδοκίας» (κατὰ τὸ répondre à l'attente de q.u, à l'attente publique) ἀντὶ *δικαιῶ* τὰς ἐλπίδας, τὰς προσδοκίας τινός· ἀντίθετον τὸ *διαψεύδω* τὰς ἐλπίδας, τὰς προσδοκίας τινός. Ὡσαύτως λέγεται «ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν ἔρωτα» (κατὰ τὸ répondre à l'amour) ἀντὶ τοῦ *ἀνταποδίδει τὴν ἀγάπην*. Ἐπ' ἴσης λέγεται «ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ καιροῦ» ἀντὶ τοῦ *στοιχεῖ (ἀκολουθεῖ) εἰς τὰς ἀξιώσεις* . . .

Πλημμελῶς λέγεται «ἀ κ ο λ ο υ θ ε ῖ κ α κ ὸ ν δ ρ ό μ ο ν» (κατὰ τὸ il suit une manvaise route) ἀντὶ τοῦ *πορεύεται* . . . (Ἡ ὁδὸς δὲν κινεῖται, ὥστε νὰ *ἀκολουθῇ* τις εἰς αὐτήν!). Οἱ Ἕλληνες λέγομεν *τέμνω, βαδίζω, ὁδεύω, πορεύομαι ὁδόν*, οὐχὶ δὲ «ἀκολουθῶ ὁδῷ».

Λέγεται «κ α τ α τ ο π ί ζ ω τινὰ» (κατὰ τὰ localiser—localize—lokalisieren) ἀντὶ τοῦ *κατευθύνω, καθοδηγῶ τινα*, καὶ μτφ. *καθιστῶ τινα οἰκεῖον πρός τι, ἔμπειρόν τινος*. Ἐντεῦθεν τὸ «κατατόπισις» ἢ «κατατοπισμὸς» ἀντὶ τοῦ *καθοδήγησις, διακρίβωσις, οἰκείωσις*. Παραπλήσιον εἶναι τὸ «π ρ α σ α ν α τ ο λ ί ζ ο μ α ι,—*ζω*» (κατὰ τὰ s'orienter—sich orientieren—orientate—orientare), λεγόμενον ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ διακρίνω τὰ σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος καὶ πορεύομαι κατ' αὐτά, κατ' ἀκολουθίαν δὲ (μεταφορικῶς) *οἰκείως (ἐμπείρως) ἔχω πρός τι*, εἶμαι ἢ γίνομαι ἔμπειρός τινος. Λέγεται λοιπὸν «π ρ ο σ α ν α τ ο λ ί ζ ω τινα», ἀντὶ τοῦ *κατευθύνω, καθοδηγῶ, ποιῶ τινα ἔμπειρον*. Τὸ «π ρ ο σ α ν α τ ο λ ι σ μ ὸ ς» καὶ τὸ «κ α τ α τ ο π ι σ μ ὸ ς» φέρονται ὡς συνώνυμα.

Τὸ συχνὸν καὶ ἀφόρητον «ἐ ν τ ε λ ε υ τ α ί ᾳ ἀ ν ά λ ύ σ ε ι», περὶ οὗ καὶ ἀλλαχοῦ εἴπομεν, εἶναι πιστὴ μετάφρασις τοῦ «en dernière analyse», ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ *ἐν τέλει, ἐπὶ τέλους, τέλος*.

Δὲν εἶναι ἀσυνήθης ἐν τῷ καθ' ἡμέραν λόγῳ ἡ δικαστικὴ ῥῆσις «κ α τ ὰ τ ε κ μ ή ρ ι ο ν», ἥτις ἐν τῇ νομικῇ γλώσσῃ σημαίνει γενικῶς τὴν ἔμμεσον καὶ ἔντεχνον ἀπόδειξιν. Ἀσχέτως πρὸς τὰς νομικὰς σημασίας τῆς ῥήσεως «ἡ κατὰ τεκμήριον ἀπόδειξις», παρατηροῦμεν ὅτι χρησιμοποιεῖται παρ' ἡμῖν τὸ «κ α τ ὰ τ ε κ μ ή ρ ι ο ν», ὁσάκις θέλει τις νὰ δηλώσῃ ὅτι φρονεῖ, κρίνει τι, ἀποφαίνεται περί τινος ἐφαρμόζων

οὐχὶ ἀμέσους καὶ βεβαίους ἀλλ' ἐμμέσους καὶ ἁπλῶς πιθανοὺς ἀποδεικτικοὺς λόγους, ἤ, ἵνα κατὰ τοὺς ἀρχαίους εἴπωμεν, ***οὐκ' ἐμφανῆ ἀλλ' εἰκότα τεκμήρια.*** Εἶναι εὔδηλον ὅτι ἡ γενικὴ αὕτη καὶ ἀόριστος ῥῆσις «κ α τ ὰ τ ε κ μ ή ρ ι ο ν» εἶναι πάντῃ ἀπροσδιόνυσος καὶ ἀπρόσφορος· ἀντ' αὐτῆς προσήκει νὰ λέγηται ***κατ' εὔλογον (πιθανὴν) ὑπόθεσιν (εἰκασίαν), κατὰ τὸ πιθανόν,*** ἢ κάλλιον, ***κατ' εὔλογον (πιθανὸν) τεκμήριον.***

Καὶ ἀφοῦ ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ δικαστικῶν ἐκφράσεων, παρατηροῦμεν ὅτι ἐν ταῖς ἀποφάσεσι τῶν δικαστηρίων (οὐ μόνον τῶν κατωτέρων ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνωτέρων, μὴ ἐξαιρουμένου, ἀτυχῶς, μηδὲ τοῦ Ἀρείου πάγου) ἐπαναλαμβάνεται συχνάκις γραφόμενον τὸ «ἡ μ ν η σ θ ε ῖ σ α, π ρ ο μ ν η σ θ ε ῖ σ α ἀπόφασις, διάταξις», ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ***μνημονευθεῖσα.*** Γίνεται δηλαδὴ σύγχυσις δύο διαφόρων πραγμάτων, τοῦ ***ἐμνημονεύθη*** («ἀνεφέρθη», ἐγένετο μνεία) καὶ τοῦ ***ἐμνήσθη*** (=ἐνεθυμήθη· πβλ. «ἐμνήσθην τοῦ Προφήτου βοῶντος»). Ἀλλ' ἕτερον ἑκάτερον.

Δὲν εἶναι ἀσυνήθης ἡ ξενίζουσα ἔκφρασις «ἡ δεῖνα θεωρία ε ὑ ρ ί σ κ ε ι ἐν τούτῳ (τῷ συγγραφεῖ) τὴν τελειοτέραν ἔ κ φ ρ α σ ι ν (κατὰ τὸ γερμ. finden ... Ausdruck) ἀντὶ τοῦ ***ὑπὸ τοῦ*** (δεῖνος) ***ἐξαγγέλλεται*** (διατυποῦται, παρίσταται κ.τ.τ.) ***κάλλιστα*** (προσφυέστατα, ἀρτιώτατα) ἡ θεωρία.

Τινὲς ἀσμενίζουσιν, ἐπὶ πνευματικῶν ὑποκειμένων καὶ εἰκόνων, νὰ χρησιμοποιῶσι τὴν δικανικὴν λέξιν «δ ι α δ ι κ α σ ί α» μεταφράζοντες προφανῶς κατὰ ῥῆμα τὰ ξένα (procès, process, Prozess, processo) ἀντὶ τοῦ ***πορεία, πρόοδος, ἀνέλιξις, ἐξέλιξις*** ἢ τοιοῦτό τι ἀνάλογον τῶν συμφραζομένων. Ἀλλ' ἀτυχῶς πρόκειται καὶ ἐνταῦθα περὶ ταῦ εἴδους τῶν μεταφράσεων, ὧν ἕνεκα τὰ σύγχρονα παρ' ἡμῖν βιβλία, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν φιλολόγων, κινδυνεύουσι κατὰ κανόνα νὰ μὴ εἶναι ἐπ' ἀληθείας ***ἑλληνικά·*** ἔχουσι μὲν γράμματα καὶ στοιχεῖα ἑλληνικὰ ἀλλὰ πλοκὴν λόγου, φράσιν καὶ ὕφος ξενικά· νομίζεις ὅτι ἔχεις ἐνώπιόν σου ἔργα ξένα, ἰδίᾳ γερμανικὰ ἢ γαλλικά, πᾶν δηλονότι ἄλλο παρὰ ἑλληνικά (¹)!

Τὸ τ ῇ δ ε κ ἀ κ ε ῖ σ ε δὲν εἶναι μὲν πλημμελὲς ἀλλ' οὐχὶ ἀκριβές. Διότι τὸ ***τῇδε*** σημαίνει κυρίως στάσιν ἐν τόπῳ, τὸ δὲ ***ἐκεῖσε*** κίνησιν. Ὀρθὸν λοιπὸν καὶ ἀκριβὲς εἶναι τὸ ***τῇδε κἀκεῖ*** λεγόμενον ἐπὶ στάσεως, τὸ ***δεῦρο*** δὲ ***κἀκεῖσε*** ἐπὶ κινήσεως.

Μυριόλεκτος εἶναι ἡ ἔκφρασις «τοῦτο ἐ π ι β ά λ λ ε ι τὸ καθῆκον» (κατὰ τὸ γαλ. imposer) ἀντὶ τοῦ ***ἐπιτάττει,*** ἀταιτεῖ τὸ καθῆκον.

Γράφεται ὑπό τινων «τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ζωῆς, τῆς περιουσίας κ.τ.τ.», κατὰ τὸ παράδειγμα κακῶν (κατὰ λέξιν γινομένων) μεταφράσεων (das Recht auf etwas, le droit **sur** q.c.) ἀντὶ τοῦ ***τὸ δικαίωμα, τῆς ζωῆς, νῆς περιουσίας*** κ.τ.τ.

Οὐχὶ εὔστοχος εἶναι ἐνίοτε ἡ χρῆσις τῆς λέξεως «***ἔποψις***». Λέγεται π.χ. «τὸ δόγμα ... ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου» ἤ, κάλλιον, «... ἀπὸ ἀπόψεως ὀρθοδόξου». Ἀντὶ τούτων ῥητέον προσφυέστερον ***κατ' ὀρθόδοξον ἐκδοχήν.*** Ἀπροσφορωτέρα δ' εἶναι ἡ ἔκφρασις «πλούσιος (πτωχὸς) ἐ ξ ἐ π ό ψ ε ω ς φ α ν τ α σ ί α ς (κρίσεως, ἀντιλήψεως, διορατικότητος) ἔνθα πρόκειται νὰ δηλωθῇ εἰς τί ἀφορᾷ ἡ πενία, ὁ πλοῦτος κ.τ.τ., τουτέστιν ἡ ἀναφορά. Ἡ τοιαύτη σχέσις ἐκφράζεται ὀρθῶς διὰ τοῦ ***εἰς λόγον***+γεν. ἤ, συντομώτερον, διὰ τοῦ ***εἰς***+αἰτ. Λεκτέον λοιπὸν ***πλούσιος εἰς λόγον φαντασίας,*** κρίσεως κ.τ.τ. ***ἢ πλούσιος εἰς φαντασίαν,*** κρίσιν κτλ., ἢ ***πλούσιος φαντασίας,*** κρίσεως κ.τ.τ.

Εἰς τὴν κατὰ λέξιν (σφαλερὰν) μετάφρασιν ὀφείλεται καὶ ἡ ἄτοπος ἔκφρασις «ἔχετε ὠφέλειαν (κέρδη) νὰ εἶσθε δίκαιοι» (κατὰ τὸ vous avez de l'avantage **à** être justes) ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ***ἔχετε ὠφέλειαν (ὠφελεῖσθε), ἐὰν εἶσθε δίκαιοι.*** Γνωστὸν ὅτι οἱ Γάλλοι λέγουσι τὸ à ἢ τὸ **pour** μετ' ἀπαρεμφάτου ἐπὶ ὑποθέσεως.

---

¹ Καὶ ἄκων ἀνακαλεῖ τις εἰς τὴν μνήμην τὸ ὑπὸ τοῦ ἀοιδίμου Δ. Θερειανοῦ, Ἀδαμάντιος Κοραῆς (2, 259), μετ' ἀγανακτήσεως ῥηθὲν ὅτι, ***«σήμερον ἑλληνίζομεν γαλλίζοντες, ἰταλίζοντες ἢ γερμανίζοντες!!».*** Εἶναι, ὡς μὴ ὤφελεν, ἀληθὲς ὅτι ἔκπαλαι μὲν ἀλλ, ἐπ' ἐσχάτων μάλιστα εἰσεκώμασαν εἰς τὴν πατρίδα ἡμῶν οἱ ἐπάρατοι ξενισμοὶ ἄφετοι καὶ καλπάζοντες.

Γέννημα ἐσπευσμένης καὶ ἀστόχου μεταφράσεως ὀθνείων ῥήσεων εἶναι τὸ οὐχὶ σπανίως ἀπαντῶν παρ' ἡμῖν «ἐ ν ὄ ψ ε ι» «ἐ ν ὄ ψ ε ι τ ῶ ν κ ι ν δ ύ ν ω ν», «ἐν ὄψει τοιαύτης καταστάσεως» κ.τ.τ. (κατὰ τὸ en vue de . . . in Betracht . . .) ἀντὶ τοῦ ***πρό, ἐνώπιον, σκοπουμένου τοῦ*** . . . Λέγεται ἐπὶ παραδείγματος «ἐν ὄψει τῶν περιστάσεων, τῶν κινδύνων κτλ.», ἢ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιε τῶν περιστάσεων . . . » ἀντὶ τοῦ ***λαμβανομένου πρὸ ὀφθαλμῶν***, ἤ, κάλλιον, ***σκοπουμένων τῶν*** . . . καὶ «ἐν ὄψει τῆς ἀναχωρήσεως» ἀντὶ τοῦ ***μέλλων νὰ ἀναχωρήσῃ***, προκειμένου νά . . . Ὡσαύτως λέγονται πλημμελῶς «λαμβάνω ὑπ' ὄψει» ἀντὶ τοῦ ***λαμβάνω πρὸ ὀφθαλμῶν*** (ἀρχ. σκοπῶ). Συνήθηςδ' εἶναι ἐν ταῖς συναλλαγαῖς ἡ φράσις «πληρωτέα (ἡ συναλλαγματικὴ) «ἐ ν ὄ ψ ε ι» ἀντὶ τοῦ ***ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει.***

Συμπληροῦντες ὅσα ἀλλαχοῦ εἴπομεν περὶ τῆς νεοπέπτου καὶ ἀστόχου λέξεως «δ ι α φ ο ρ ο π ο ι ῶ» μετὰ τῶν οἰκείων παραγώγων, παρατηροῦμεν ὅτι αὕτη λαμβάνεται ἐπὶ διττῆς σημασίας. Δηλοῖ δηλαδὴ α) τὸ ***ποιῶ ἀλλαγάς***, παραλλαγάς, μεταβολὰς (κατὰ τὸ γαλ. **diversifier**, ὅ,τι λέγουσιν οἱ Γεργανοὶ bringen in Abwechselung) καὶ β) τὸ ***διακρίνω, διαστέλλω. ἀντιδιαστέλλω***, (κατὰ τὸ γαλ. differencier, γερμ. differenzieren, ἰταλ. differenziare).

Οὐχὶ σπανίως γίνεται ἀνοίκειος χρῆσις τῆς λέξεως «ἐ π ι ρ ρ ο ὴ» ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς ***ἐπιδράσεως***. Ἀλλ' «ἐπιρροὴ» σημαίνει τὴν εἰσροήν, συρροήν, πλήμμυραν, ἔτι δὲ τὴν καλὴν ἔκβασιν, οὐδέποτε ὅμως τὴν ***ἐπίδρασιν***. Οὐχὶ ὀρθῶς ἄρα λέγεται ὅτι τις «ἔχει μεγάλην ἐπιρροήν», ἀσκεῖ (ἐξασκεῖ) μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπί τινος» ἀντὶ τοῦ ***ἔχει δύναμιν, ἔχει (ἀσκεῖ) ῥοπήν, μεγάλην ροπήν, μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπί τινα.*** Εἰς τὴν κακὴν ταύτην χρῆσιν τῆς λ. «ἐπιρροὴ» συνετέλεσε βεβαίως ἡ ἄστοχος ἀπόδοσις τῶν ἀντιστοίχων ξένων λέξεων (influence, Einfluss).

Ἐνταῦθα σημειωτέον καὶ τοῦτο, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπιδρᾶν, ἀσκεῖν ἐπίδρασιν ἐπί τινα, κακῶς λέγεται τὸ «ἐ π η ρ ε ά ζ ω τ ι ν ά»· διότι τὸ ***ἐπηρεάζω*** σημαίνει φέρομαι ὑβριστικῶς, ὑβρίζω, ἔτι δὲ παρενοχλῶ, παρεμβάλλω ἐμπόδιον

Συχνότατον εἶναι τὸ «ἱ κ α ν ο π ο ι ῶ» (κατὰ τὰ satisfaire—satisfay—satisfare—genug—thun). Λέγεται π.χ. «ἡ ἀπάντησις ἐκείνη δὲν ἱκανοποιεῖ» ἀντὶ τοῦ ***δὲν εὐαρεστεῖ.*** «Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν ἱκανοποιεῖ τὰς πνευματικὰς ἀξιώσεις τῶν πολλῶν» ἀντὶ τοῦ ***δὲν ἐξαρκεῖ εἰς*** . . . «Ἱκανοποιεῖ τι τὴν ἀκοὴν, τὴν ὅρασιν . . . » ἀντὶ νοῦ ***θέλγει, τέρπει*** . . . «Ὁ δεῖνα ἱκανοποιεῖ τὰς ὀρέξεις, τὰ πάθη του» ἀντὶ τοῦ ***ὑπείκει, ἐνδίδει*** εἰς . . ***κορεννύει, πληροῖ*** τά . . . «Ἱκανοποιεῖ σπουδαίαν ἀνάγκην» ἀντὶ τοῦ ***πληροῖ, θεραπεύει***, κ.τ.τ. Διὰ τῆς ξενιζούσης δηλαδὴ ταύτης λέξεως «ἱκανοποιῶ», προσλαμβανούσης εὐρυτάτην καὶ ἀπροσδιόριστον ἔκτασιν, ἐπέρχεται εἰς πάντα που ἰσόπεδος ἐξομαλισμὸς καὶ ἐξομοίωσις· αἴρονται αἱ ἀποχρώσεις καὶ διακρίσεις σημαντικῶν ἐννοιῶν.

Οὐχ ἧττον ἀπρόσφορος γίνεται χρῆσις πολλαχοῦ τοῦ «ἱ κ α ν ο π ο ί η σ ι ς», «μεθ' ἱκανοποιήσεως»· π.χ. «μετ' ἀνυποκρίτου ἱκανοποιήσεως ἐδέχθη τοὺς ξένους», «μετὰ μεγάλης ἱκανοποιήσεως ἤκουσε τὴν εἴδησιν ταύτην» ἀντὶ τοῦ ***μετ' εὐαρεστήσεως (εὐαρεσκείας), μετὰ χαρᾶς,*** κ.τ.τ.

Ἐνταῦθα σημειωτέα ἡ ὑπὸ πλείστων (καὶ αὐτῶν τῶν εὐδοκίμως φιλολογούντων) γινομένη κακὴ χρῆσις τῆς μετοχῆς τοῦ ἀορίστου. Λέγεται, ἵνα ἐπὶ ἁδρομερῶν παραδειγμάτων εἴπωμεν, «ἀφίκοντο οἱ βασιλεῖς γ ε ν ό μ ε ν ο ι δεκτοὶ ἐνθουσιωδῶς»· ὅπερ σημαίνει ὅτι πρῶτον ἐγένοντο δεκτοὶ καὶ ἔπειτα ἀφίκοντο! Ἡ ὀρθὴ ἔκθρασις εἶναι προφανῶς «ἀφίκοντο ***καὶ*** ἐγένοντο δεπτοί . . . » ἢ «ἀφικόμ***ενοι*** ἐγένοντο δεκτοί». Οὐχὶ διαφόρως ἔχει τὸ λεγόμενον «ὁ δεῖνα ἀπέθανε κ η δ ε υ θ ε ὶ ς μεγαλοπρεπῶς»· ὅπερ σημαίνει ὅτι ***πρῶτον*** ἐκηδεύθη . . . καὶ ***ἔπειτα*** ἀπέθανεν!! Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἶναι ἄτοπα ὄζοντα ξενισμοῦ. Διότι οἱ Γάλλοι λέγουσι π.χ. «il est mort **regrettè** d' un grand nombre d' amis», ὅπερ κατὰ λέξιν μεταφραζόμενον διὰ τοῦ «ἀπέθανε θ ρ η ν η θ ε ὶ ς ὑπὸ πολλῶν φίλων» σημαίνει ὅτι (ὁ μακαρίτης) πρῶτον ἐθρηνήθη καὶ . . . ἔπειτα ἀπέθανεν! (Εἰς ποίας καὶ πόσας ἄγουσιν ἀτοπίας αἱ κατὰ λέξιν μεταφράσεις!)

Ἐὰν νῦν ἀντείπῃ τις, ὅτι καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γλώσσῃ εὕρηνται τοιαῦτα παραδείγματα, παρατηροῦμεν ὅτι ταῦτα εἶναι ἐλάχιστα, ἀποτελοῦντα τρόπον τινὰ ἐξαίρεσιν καὶ μὴ δυνάμενα ἐκ τούτου νὰ τύχωσι μιμήσεως.

Κυκλεῖται συχνὸν τὸ «σ υ μ μ ο ρ φ ο ῦ μ α ι»· π.χ. «συμμορφοῦμαι πρὸς τὴν διαταγὴν» (κατὰ τὸ se conformer à un ordre) ἀντὶ τοῦ ***ὑπακούει εἰς*** . . . Λέγεται καὶ «σ υ μ μ ο ρ φ ο ῦ τ α ι πρὸς τὰς περιστάσεις» ἀντὶ τοῦ ***προσαρμόζεται πρός*** . . . Ἐντεῦθεν ἐγένετο τὸ «σ υ μ μ ό ρ φ ω σ ι ς» (κατὰ τὸ conformation—conformazione) ἀντὶ τοῦ ***συμφωνία, συναρμογή, προσαρμογή***.

Εἰς τοὺς μυρίους ἄλλους ξενισμοὺς προσετέθη ἐπ' ἐσχάτων καὶ νέος, εὐπροσωπότερος αὐτός· οὗτος δ' εἶναι τὸ «ἐ π η υ ξ η μ έ ν ο ς, η, ον». Λέγεται π.χ. «ἀπαιτεῖται, ἀσκεῖται ἐ π η υ ξ η μ έ ν η δραστηριότης (κατὰ τὰ gewachsene Tätigkeit—activité augmentée· πβλ. d'une manière augmentée) ἀντὶ τοῦ ***μείζων***, μεγαλυτέρα, ***ἰσχυροτέρα, ζωηροτέρα, ἐντονωτέρα δραστηριότης***.

Δὲν λείπουσι καὶ αἱ ξενικαὶ ἢ ξενίζουσαι συντάξεις. Οὕτω λέγεται «τὶ ἄλλο πράττει ***εἰ μὴ νὰ*** ὑβρίζῃ», «τὶ ἄλλο κάμνει ***εἰ μὴ νὰ*** δεικνύῃ ὅτι . . .» (κατὰ τὸ γαλλικὸν que fait-il, **si non de** montrer que . . .) ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ ***τὶ ἄλλο πράττει*** παρὰ τὸ νὰ δεικνύῃ ὅτι . . . ἢ ***οὐδὲν ἄλλο ποιεῖ ἢ δεικνύει ὅτι*** . . .

Κατὰ ξενικὴν σύνταξιν λέγεται «καταχρᾶται τ ῆ ς ὑπομονῆς μου, τ ῆ ς καλωσύνης μου κ.τ.τ.» (κατὰ τὸ abuser **de la** patience, **de la** liberté, **de** son autorité) ἀντὶ τοῦ ***καταχρᾶται τὴν ὑπομονήν μου*** (ἀρχ. καταχρῆται τῇ ὑπομονῇ). Συνετάχθη δηλαδὴ τὸ ***καταχρῶμαι*** μετὰ γενικῆς συμφώνως πρὸς τὴν σύνταξιν τοῦ γαλλικοῦ ῥήματος abuser.

Ὁσάκις προσάγεται νέος τις λόγος, προστίθεται δηλονότι νέον τι ἐπιχείρημα, χρησιμοποιεῖται ὀρθῶς τό Ἐπὶ τούτοις ἢ Πρὸς τούτοις ἢ Προσέτι δὲ ἢ Πρός δ' ἔτι . . . (ἀρχ. Ἀλλὰ μήν). Ἀλλ' ἀντὶ τούτου λέγεται κακῶς τὸ «ἐ π ὶ π λ έ ο ν» κατὰ τὸ au surplus, de plus) ἢ «ἐ ξ ἄ λ λ ο υ» (κατὰ τὸ d'ailleurs). Πρὸς τί δ' ὅμως καὶ ἕως πότε οἱ ἀφόρητοι ξενισμοὶ καὶ ἡ ἀνηλεὴς παραφθορὰ τῆς λαμπρᾶς ἡμῶν γλώσσης; Καὶ τίς δὲν βλέπει ὅτι οἱ παντοῖοι ξενισμοὶ παραφθείρουσι καὶ διαστρεβλοῦσι τὴν γλῶσαν; Τὴν ἀθρόαν εἰς τὴν γλῶσσαν ἡμῶν ἐπιδρομὴν ξενικῶν φράσεων καὶ συντάξεων προεῖδεν ἤδη ὁ Κοραῆς, ἐκαυτηρίασε δ' ὕστερον δριμέως ὁ Θερειανός· «οἱ γαλλισμοί, γράφει, οἱ ἰταλισμοὶ καὶ γερμανισμοὶ τοσοῦτον παρέφθειραν καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐστραγγάλισαν τὴν γλῶσσαν, ὥστε, γράφοντες οἱ πλεῖστοι, συντάσσομεν τὰς προτάσεις καὶ περιόδους κατὰ γερμανικήν, γαλλικὴν ἢ ἰταλικήν, ἥκιστα δὲ κατὰ τὴν ἑλληνικὴν σύνταξιν». Καὶ συνεχίζων ἐπιλέγει· «Τὶς πταίει; Ἅπαντες βεβαίως πταίομεν ὑπ' ἀνάγκης ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐξ ἀλογιστίας. Ὁ Ἕλλην εἶναι τὸ μιμητικώτατον τῶν ζῴων, ἀλλὰ πολλάκις καθίσταται ἀλόγιστος ἐν τῇ μιμήσει του, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἐπὶ τέλους ἂν ἐξ ἀπειρίας ἢ ἐκ κουφότητος ἔπιε ἢ πίνει τὴν τρύγα μᾶλλον ἢ τὸν ἄδολον οἶνον τοῦ ἑσπερίου πολιτισμοῦ» (¹). Πικρὰ μὲν αὕτη ἀλλὰ μεγάλη ἀλήθεια.

Ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς περίεργον ἔκφρασιν, ἥτις ἔχει ἀντιστοίχους ξένας, εἶναι δὲ ***λογικῶς σφαλερά***. (Ἀληθεύει καὶ ἐνταῦθα ὅτι ἡ Γλῶσσα δὲν εἶναι πάντοτε Λογική) Γίνεται δηλαδὴ ἐνίοτε χρῆσις τοῦ «δ ι ὰ ν ά . . .», ἔνθα δὲν πρόκειται πράγματι, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, περὶ σκοποῦ. Λέγεται π.χ. «ἀπῆλθεν (ὁ δεῖνα) νέος καὶ σφριγηλὸς εἰς τὴν ξένην, δ ι ὰ ν ὰ μ ὴ ἐπανέλθῃ, φεῦ, πλέον εἰς τὴν πατρίδα» (διότι ἀπέθανεν)· «εἶπε . . . σοφοὺς λόγους καὶ ἔπραξε πολλὰ σπουδαῖα, δ ι ὰ ν ὰ μείνῃ τὸ ὄνομά του ἀθάνατον». Εἶναι ὀφθαλμοφανὲς ὅτι ὁ λέγων ταῦτα δὲν προτίθεται νὰ δηλώσῃ σκοπόν. Διότι ὁ ἀπελθὼν εἰς τὴν ξένην δὲν ἀπῆλθε βεβαίως ***ἐπὶ τῷ σκοπῷ*** νὰ μὴ ἐπανέλθῃ (πᾶν τοὐναντίον, ἀπῆλθε πλήρης ἐλπίδων ὅτι θὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ θὰ ἐπανέλθῃ εὐτυχής)· ὁ δὲ εἰπὼν σοφὰ καὶ πράξας μεγάλα δὲν εἶπε καὶ δὲν ἔπραξε ***σκοπῶν*** τὴν ἀθανασίαν, ἀλλ' ἁπλῶς οἱ νεώτεροι κρίναντες τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα

---

¹ Ἔνθ' ἀνωτ. 2, 253.

ἐκείνου διατηροῦσι καὶ θὰ διατηρῶσι τὴν μνήμην του. Λογικὴ καὶ ὀρθὴ εἶναι ἡ ἔκφρασις «ἀπῆλθεν εἰς τὴν ξένην... ἀλλὰ δὲν ἐπέπρωτο νὰ ἐπανέλθῃ..,» ἢ «ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐπανῆλθεν» ἤ τι τοιοῦτο καὶ «εἶπε σοφά... οἱ δὲ λόγοι καὶ τὰ ἔργα ἐκείνου κατέστησαν τὴν μνήμην ἐκείνου ἀθάνατον.

Ἄλλοτε πάλιν γίνεται χρῆσις τοῦ «διὰ νά...» πρὸς δήλωσιν ***ὑποθέσεως***. Οὕτω λέγεται «θὰ ἤμην ἀνόητος διὰ νὰ (γιὰ νὰ) σὲ πιστεύσω», τουτέστιν ***ἐὰν σὲ πιστεύω***, ἤ κάλλιον εἰπεῖν ***ἐὰν σὲ ἐπίστευον***· «θὰ ἦτο μωρία διὰ νὰ (γιὰ νὰ) τὸν δεχθῇς πάλιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν σου», ἤτοι... ***ἐὰν ἐδέχεσο αὐτόν***... (1)

Πλὴν ἀλλὰ καὶ οἱ ἀλλοεθνεῖς, ὡς εἴπομεν, ἔχουσι παρεμφερεῖς ἐκφράσεις. Οἱ Γερμανοί, φέρ' εἰπεῖν χρησιμοποιοῦσιν, ἐπὶ τοιαύτης ἐννοίας, τὸ um... zu μετ' ἀπαρεμ. οἱ δὲ Γάλλοι τὸ pour μετ' ἀπαρεμφάτου. Ταῦτα ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν πρέπει, ἐπὶ τοιούτων περιπτώσεων, νὰ ἀποφεύγωμεν μὲν τὰς (λογικῶς σφαλερὰς) ἐκφράσεις τὰς δηλωτικὰς σκοποῦ, νὰ μὴ μεταφράζομεν δὲ τὰς ξένας κατὰ λέξιν, ὁπότε θὰ ἐσημαίνομεν ἀνύπαρκτον σκοπόν.

Γράφοντες πρέπει νὰ ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἦσαν—ἵνα μεταχειρισθῶ λέξιν ἐπαναλαμβανομένην ἐν ταῖς παραδόσεσι τοῦ ἀοιδίμου καθηγητοῦ Γ. Μιστριώτου—ἦσαν «φιλομέτοχοι». Ἐκ τοῦ ἐναντίου, ἡμεῖς οἱ νεώτεροι, ὑποστάντες τὴν ἐπίδρασιν τῶν ξένων, καταφεύγομεν εἰς τὴν διὰ προθέσεων ἀνάλυσιν. Διατὶ ὅμως νὰ μὴ προτιμῶμεν τὴν παλαιοτέραν καὶ χαριεστέραν ἔκφρασιν; Λέγεται π.χ. «ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ δεῖνος διδάσκει ὁ δεῖνα ὅτι...» ἀντὶ τοῦ ***ὑποστὰς*** τὴν ἐπίδρασιν τοῦ... «Ἔφυγεν ***ὑπὸ*** κατεύθυνσιν (***μὲ*** κατεύθυνσιν) πρὸς δυσμάς» ἀντὶ τοῦ ***τραπεὶς (κατευθυνθεὶς)*** πρὸς δυσμάς, ἢ ἁπλούστερον, ***ἔφυγε πρός***... «Ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ νὰ φανῇ χρήσιμος...» ἀντὶ τοῦ ***ἐπιθυμῶν*** νὰ φανῇ χρήσιμος...» «Ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι εἶχε δίκαιον ἐπέμενεν εἰς τὴν γνώμην του» ἀντὶ τοῦ ***πεποιθὼς*** (πεπεισμένος) ὅτι εἶχε... «ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν τοῦ περιβάλλοντος μετέβαλε τρόπον ζωῆς» ἀντὶ τοῦ ***ὑποστὰς*** τὴν ῥοπὴν τοῦ περιέχοντος... «ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι...» ἀντὶ τοῦ ***ἐλπίζων*** ὅτι κ.τ.τ.

Τὸ ὄνομα Deismus (ἐκ τοῦ deus) σημαίνει, ὡς ὅρος φιλοσοφικός, τὴν θεωρίαν, καθ' ἣν ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε μὲν τὸν κόσμον, ἀλλὰ δὲν ἐπεμβαίνει εἰς τὴν πορείαν αὐτοῦ, ἀντιθέτως πρὸς τὸ **Theismus**. Ἐκεῖνο μὲν μετεφράσθη διὰ τοῦ «δεϊσμὸς» τοῦτο δὲ διὰ τοῦ «θεϊσμός». Ἀντὶ τοῦ «δεϊσμὸς» εἰσήγαγεν ὁ μακαρίτης Θ. Βορέας τὸ «διϊσμὸς» (ἀπὸ τοῦ Διός). Βεβαίως ὁ ὅρος οὗτος εἶναι ἑλληνοπρεπής, ἀλλ' ἴσως δὲν εἶναι εὐάρμοστος. Διότι πρῶτον ἡ δηλουμένη ἔννοια ἀντίκειται πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Διός, ὅστις πολὺ ἀπεῖχεν ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ ἐπεμβαίνῃ εἰς τὰ ἐγκόσμια· ἔπειτα δὲ ὑπάρχει φόβος νὰ συγχέηται ὁ ὅρος οὗτος (διϊσμὸς) πρὸς ἕτερον, ἤτοι τὸν ***δυϊσμόν***. Ὁ δὲ ὅρος «θεϊσμός», φαίνεται παράδοξος ὡς προϋποθέτων ῥῆμα «θεΐζω». Εἶναι λοιπὸν ἀμφότεροι οἱ ὅροι, δεϊσμὸς καὶ θεϊσμός, οὐχὶ ἄμοιροι ἐλαττωμάτων. Ἀλλ' ἡμεῖς ἐφαρμόζοντες τὴν παροιμίαν καὶ προτιμῶντες ἐκ δύο κακῶν «τὸ μὴ χεῖρον» θὰ λέγωμεν ***δεϊσμός***, καίπερ εἰδότες τοῦ ὅρου τὸ ἔλλειμμα.

Αἱ νεώτεραι λέξεις «ἰδιοτελὴς» «ἰδιοτέλεια» δὲν ἔχουσι ὑγιῶς· διότι τὸ «τέλος», ὅπερ εἶναι τὸ δεύτερον συνθετικὸν τῶν λέξεων τούτων, οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν ὑποκειμένην εἰς αὐτὰς ἔννοιαν. Ἀντὶ τούτων πρέπει νὰ λέγηται ***ἰδιωφελής, ἰδιωφέλεια***, ὧν ἀντίθετα εἶναι τὰ ***κοινωφελής, ἑτερωφελής, κοινωφέλεια, ἑτερωφέλεια***.

Ἐπ' ἐσχάτων γίνεται συχνὴ χρῆσις καὶ κατάχρησις τοῦ «διαπίστωσις»· π.χ. «ἀποτελεῖ κοινὴν διαπίστωσιν», «ἔκαμα τὴν διαπίστωσιν» κ.ἄ. Ἀντὶ τῆς λέξεως ταύτης (ἥτις ἀποδίδει τὸ constatation, Bestätigung) προσφορωτέρα εἶναι ἡ ***ὁμολογία, βεβαίωσις, διαβεβαίωσις, ἐπικύρωσις, κύρωσις***. Ὡσαύτως ἀντὶ τοῦ «διαπιστοῦται» προτιμότερον τὸ ***ὁμολογεῖται, βεβαιοῦται, κυροῦται, ἐπικυροῦται, εἶναι κοινῇ παραδεδεγμένον*** κ.τ.τ.

Δοκιμώτατοι συγγραφεῖς καὶ ἄκρως τῆς γλώσσης ἐπιμελούμενοι δὲν ἐξέφυγον

---

[1] Σχετικὰ εἶναι ὅσα ἀνωτέρω εἴπομεν περὶ τοῦ ***νά***.

τὸν ξενισμὸν τὸν ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ «ὑφίσταμαι» προερχόμενον. Λέγουσι π.χ. ἡ σοφία του *συνίσταται εἰς* τὴν λατρείαν τῶν ξηρῶν τύπων». Συχνοτέρα εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ «συνίσταται» παρὰ τοῖς πολλοῖς. Ἀναγινώσκονται λοιπὸν φράσεις οἷαι «ἡ ὅλη μέριμνά του συνίσταται εἰς τὴν συλλογὴν πληροφοριῶν», «ἡ ἀξία του συνίσταται εἰς τὴν συγκέντρωσιν πλούτου» κ.τ.τ. Λέγεται δὲ τὸ «ὑφίσταται» τοῦτο ἀντὶ τοῦ *εἶναι, περιορίζεται, περιέχει* καὶ προῆλθεν ἐκ μεταφράσεως τοῦ consistera en . . . , bestehen in . . .

Ἕτερος ξενισμὸς εἶναι τὸ νεότευκτον καὶ πολυσήμαντον ὄνομα «καλύπτω» καὶ «κάλυψις». Λέγεται π.χ. 1) «ἐκάλυψε τὸ διάστημα» ἀντὶ τοῦ *διήνυσε* τὸ διάστημα· 2) «ἐκάλυψε τὸ κενὸν» ἀντὶ τοῦ *ἐπλήρωσε* τὸ κενόν· «ἐκάλυψε τὴν δαπάνην» ἀντὶ τοῦ *ἐπλήρωσε, κατέβαλε* τὴν δαπάνην, ἐδαπάνησε. Ὅθεν καὶ τὸ «κάλυψις τοῦ διαστήματος τοῦ κενοῦ, τῆς δαπάνης κ.τ.τ.»!!

Εἶναι ἀφόρητος ὁ ξενισμὸς «*δὲν* ἔχει *παρὰ* ὀλίγα μέσα», «*δὲν* εἶναι *παρὰ* μιμητὴς ἄλλων , «Ἡ ἠθικὴ *δὲν συνίσταται παρὰ εἰς* τρεῖς ἀρχὰς» κτλ. (κατὰ τὸ il **n'est que**, il **n'a que** . . .) ἀντὶ τοῦ ἔχει *μόνον* ὀλίγα μέσα, εἶναι *μόνον* μιμητής, ἡ ἠθικὴ *περιέχει μόνον* . . . » κ.τ.τ.

***

Πολλοὶ Γάλλοι, ἰδίᾳ δὲ παλαιότεροι φιλόσοφοι, ἐπέγραφον τὰς πραγματείας αὐτῶν Discours. Οὕτως ὁ Καρτέσιος συνέγραψε τὸ περιώνυμον ἔργον «Discours sur la méthode . . .», ὁ Ρουσσὼ τὸ «Discours sur les sciences et les arts, καὶ τὸ «Discours sur l'origine de l'inégalitè parmi les hommes» καὶ ἄλλοι ἄλλα. Τινὲς παρ' ἡμῖν μεταφράζουσι κακῶς τὸ Discours τοῦτο διὰ τοῦ «Λόγος» ἀγνοοῦντες ἢ λησμονοῦντες ὅτι ἡ λέξις δὲν σημαίνει μόνον τὸν λόγον, τὴν ἀγόρευσιν, τὴν ὁμιλίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν *πραγματείαν* ἢ *διατριβήν*, ὅ,τι οἱ Γερμανοὶ λέγουσι Abhandlung ἢ Aufsatz. Τοιαῦτα δ' εἶναι καὶ τὰ εἰρημένα ἔργα, *Πραγματεῖαι* δηλονότι καὶ οὐχὶ «Λόγοι».

Καὶ ἀφοῦ ἐνταῦθα ὁ λόγος περὶ τοῦ Discours, παρατηροῦμεν ὅτι συντάσσων τις (ἀνὴρ Ἀκαδημαϊκὸς) ἄρθρον ἐν Ἐγκυκλοπαιδικῷ Λεξικῷ περὶ τοῦ Ἀλαμπέρ, ὡς ἀποκαλεῖ τὸν D'Alembert, παρατηρεῖ ὅτι οὗτος ἔγραψε «εἰσαγωγικοὺς διαλόγους» εἰς τὴν γαλλικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν. Ὁ ἀναγνώστης θὰ ἀπορῇ λογικὴν ἀπορίαν καὶ θὰ ἐρωτᾷ, τίνα θέσιν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶχον ἐκεῖ οἱ «διάλογοι» καὶ μάλιστα οἱ «εἰσαγωγικοὶ διάλογοι»; Ἡ εὔλογος ἀπορία αὐτοῦ θὰ ἐπιλυθῇ, ὅταν μάθῃ ὅτι ὁ φιλόσοφος ἔγραψε Discours préliminaire de l'Encyclopèdie», τουτέστι Προλεγόμενα, Πρόλογον (κατὰ λέξιν εἰσαγωγικὴν διατριβὴν) τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, πρόλογον δηλαδὴ περιέχοντα τὴν ἱστορίαν τῶν ἐπιστημιῶν καὶ τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων. Πλὴν ὅμως ἡ ἄγνοια τῆς γλώσσης καὶ τῶν πραγμάτων παρεποίησε τὴν ἀλήθειαν καὶ παρέστησε τὸν Πρόλογον ὡς . . . «διάλόγους»! [1]

Περὶ πράγματος ἀμφιβόλου λέγουσί τινες ὅτι τοῦτο «εἶναι ἢ τίθεται ὑπὸ αἵρεσιν». Πλὴν τὸ *αἵρεσις* οὐδέποτε σημαίνει ἀμφιβολίαν ἀλλὰ τὴν ἐλευθέραν ἐκλογήν. Διὸ ἀντὶ τῆς εἰρημένης ἐκφράσεως πρέπει νὰ τεθῇ ἑτέρα· π.χ. «*τὸ πρᾶγμα εἶναι ἢ τίθεται ὑπὸ ἀμφισβήτησιν*, ἀμφισβητεῖται».

Γράφοντες πρέπει νὰ προσέχωμεν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν προθέσεων. Δὲν εἶναι, ἐπὶ παραδείγματος, ὀρθὸν τὸ γραφόμενόν που «θεωρεῖται ἢ κρίνεται *παρὰ* ταῖς ἑρμηνευταῖς ὡς . . . » ἀντὶ τοῦ *θεωρεῖται, κρίνεται ὑπὸ τῶν* . . . Ὀρθὸν εἶναι τὸ *ἀπαντᾷ, εὕρηται φέρεται παρὰ*+*δοτ.*

Οὐχ ἧττον πλημμελὲς εἶναι τὸ «*ἐκ* τοῦ ποιητοῦ προβάλλεται ὁ λόγος». Ἡ *ἐκ* τίθεται ἐνταῦθα ἀπροσδιονύσως, ἀντὶ τῆς προθέσεως *ὑπὸ* ἢ *παρὰ*+γεν.

---

[1] Τὸ **Discours** οὐδέποτε οὐδαμῶς σημαίνει «διάλογον», πολλῷ δὲ ἧττον «διαλόγους». Ἀλλ' ἡ λέξις, διὰ τὸ ληκτικὸν -ς, ἐξελήφθη ὡς οὖσα πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ!!

Ὡσαύτως δὲν εἶναι ἀκριβὲς τὸ λεγόμενον καὶ γραφόμενον «ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν»· π.χ. εἶναι δεκτὸν *ὑπὸ* τὴν προϋπόθεσιν ὅτι . . . , θὰ ἔλθῃ *ὑπὸ* τὴν προϋπόθεσιν ὅτι . . . Εἶναι φανερὸν ὅτι διὰ τῶν φράσεων τούτων δηλοῦται ὁ *ὅρος, ἐφ' ᾧ* γίνεται ἢ θὰ γίνῃ τι. Ἀλλ' ἡ ἔννοια τοῦ ὅρου ἐκφράζεται ἑλληνιστὶ οὐχὶ διὰ τῆς προθέσεως *ὑπὸ* +αἰτ. ἀλλὰ διὰ τῆς *ἐπὶ*+δοτ. Τὰ παραδείγματα ἄπειρα. «*Ἐπὶ τούτῳ* ἀφιεμέν σε, *ἐφ' ᾧ* μηκέτι φιλοσοφεῖν» (Πλατ. Ἀπολογ. 29 Γ). «Συμμαχίαν ἐποιήσαντο *ἐπὶ τοῖσδε*, ὥστε μὴ στρατεύειν (Θουκυδ 3, 114). Κατὰ ταῦτα πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ λέγωμεν «εἶναί τι, θὰ γίνῃ *ἐπὶ* τῇ προϋποθέσει ὅτι . . . , ὡς δὴ λέγομεν «*ἐπὶ* τῷ ὅρῳ τῆς ἀμοιβαίας βοηθείας». Οὐχὶ σπανίως χρησιμοποιεῖται τὸ «ὑποθέτω» κατ' ἀκυρολογίαν ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *εἰκάζω, ὑπολαμβάνω, νομίζω*· π.χ. «ὁ δεῖνα βραδύνει πολύ, παρὰ πολύ· *ὑποθέτω* ὅτι δὲν θὰ ἔλθῃ». Εἶναι προφανὲς ὅτι πρόκειται ἐνταῦθα οὐχὶ περὶ «ὑποθέσεως» ἀλλὰ περὶ *εἰκασίας*. Ἴσως δ' εἰς τὴν σύγχυσιν ἐπέδρασεν ἡ μετάφρασις τοῦ présumer.

Ἀκυρολεξία καὶ ξενισμὸς εἶναι ὡσαύτως ἡ χρῆσις τοῦ «μαρτυρεῖν» ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *φανεροῦν*· π.χ. «ἐμαρτύρησε» τὴν ἡλικίαν του, τοὺς συνενόχους του, τὴν ἀλήθειαν κ.τ.τ., ἀντὶ τοῦ *ἐφανέρωσεν, ἐδήλωσεν, ὡμολόγησεν, ἀπεκάλυψεν . . ,* » (accuser son âge, ses complices, sesp êchès).

Γίνεται οὐχὶ σπανίως (ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν πολιτικῶν) λόγος «περὶ πολιτείας δικαίου» (κατὰ τὸ Rechtsstaat), ἐνῷ ὀρθότερον θὰ ἦτο νὰ λέγηται *δικαία πολιτεία*. Ἐὰν δ' ἐκφρασθῇ ἡ οἰκεία ἔννοια διὰ γενικῆς, αὕτη πρέπει νὰ εἶναι ἔναρθρος· τουτέστι νὰ λεχθῇ «πολιτεία *τοῦ* δικαίου», καθὰ λέγεται «κράτος *τοῦ* Θεοῦ».

Τὸ συνήθως λεγόμενον «*ὑποστηρίζω* γνώμην, ὑπόθεσίν τινα, θέμα τι κ.τ.τ.» εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ μετάφρασις τοῦ γαλλικοῦ **soutenir** (maintenir, appuyer)· soutenir une cause, une opinion, un parti. Πβλ. τὸ γερμ. **unterstützen** (unterstützen eine Meinung), τὸ ἀγγλ, **support** (support an opinion). Ταῦτα εἶναι ξένα· ἑλληνικὰ δ' εἶναι τὸ *ὑπερμαχῶ* γνώμης τινός, *συνηγορῶ* γνώμῃ τινί ἢ ὑπὲρ γνώμης τινός· πβλ. *ἐπικουρῶ, βοηθῶ, συναγωνιζομαί* τινι κ.τ.τ

Πλημμελῶς γράφεται τὸ «τοῦτο *τεκμαίρεται* καὶ ἐξ ἄλλων λόγων» ἐπὶ παθητικῆς διαθέσεως. Διότι τὸ *τεκμαίρεσθαι* εἶναι μέσον καὶ σημαίνει τὸ συμπεραίνω, εἰκάζω. Ἡ ὀρθὴ ἔκφρασις εἶναι «τοῦτο, τὸ πρᾶγμα, *συνάγεται* ἢ *συμπεραίνεται* ἐκ . . . ».

Εἰς τὸν παρακολουθοῦντα τὴν ἐξέλιξιν τῆς γλώσσης φαίνεται δυσάρεστον καὶ ἄγαν λυπηρὸν τὸ ὅτι λέξεις παραδεδομέναι καὶ ἔχουσαι κάλλιστα ἐκβάλλονται καὶ ἀντ' αὐτῶν τίθενται ἀδόκιμοι καὶ κοκοζήλως νεότευκτοι. Παραδείγματος χάριν τὸ μόλις ἀνεκτὸν «ἐνδεχομένως» κατέστησε σχεδὸν ἄχρηστον τὸ *πιθανῶς*· τὸ ἀφόρητον «πληρότης» ἐξέβαλε τὸ *ἀρτιότης, τελειότης, ἐντέλεια*· τὸ «ηὐξημένος» καὶ «ἠλαττωμένος» (ξενισμοὶ) φυγαδεύουσι τὸ *μείζων* καὶ *ἐλάσσων, πλειότερος* καὶ *ὀλιγώτερος*· τὸ «*ἀνοδική* (sic) πορεία» ἐξορίζει τὸ ἁπλοῦν *ἄνοδος, πρόοδος* ἢ *ἡ πρὸς τὰ πρόσω πορεία, ἡ περαιτέρω αὔξησις* κτλ.

Ἐν *μιᾷ* σελίδι περιοδικοῦ τινος ἀναγινώσκονται τὰ «*ἐποχική* (sic) αὐτοσυνείδησις», «ἐποχικὴ αὐτοκατανόησις», «τοπικὴ καὶ χρονικὴ ἢ *ἐποχικὴ* ποικιλία τῆς προοπτικῆς καὶ τῆς θεωρήσεως»! (ὁ νοῶν νοείτω), «ἐποχικὴ ἐτικέττα», «ἐποχικὴ μετουσίωσις». Ἀλλὰ πῶς νὰ νοήσῃ τις τὴν «ἐποχικὴν αὐτοσυνείδησιν», πῶς δὲ «τὴν στάσιν μας πρὸς τοὺς νέους . . . παρὰ τὴν βιωματικήν της ἑνότητα»! Εἶναι θλιβερὸν τὸ θέαμα καὶ ἀνάγνωσμα τοιούτων δημοσιευμάτων (ὅταν μάλιστα εἶναι ἀνθρώπων φιλολόγων), ἅτινα δὲν ἔχουσι τὸ παράπαν μορφὴν ἑλληνοπρεπῆ, εἶναι δὲ διάστροφα καὶ δυσνόητα [1]. Ἀλλὰ διατί φεύγομεν τὸ ὕφος τὸ ἑλληνικόν, τὸ ἑλληνοπρεπές, καὶ προσάπτομεν εἰς τὴν

---

[1] Εἶναι πολὺ λυπηρὸν ὅτι οἱ νεώτεροι συνήθως καὶ κατὰ κανόνα δὲν ἀναγινώσκουσιν ὅσα διδακτικὰ καὶ ἀξιόλογα εἶναι γεγραμμένα ὑπὸ παλαιοτέρων μεγάλων φιλολόγων· εἰ δε μή, δὲν θὰ ἔγραφον οὕτως, ὡς γράφουσι.

γλῶσσαν μορφὴν ξένην ἢ βαρβαρικήν ; Καὶ ὅμως ξένοι, σοφοὶ ἄνδρες, φιλοτιμοῦνται νὰ μιμῶνται, κατὰ τὸ δυνατόν, τὸ ὕφος τὸ ἑλληνικόν!

Γράφουσι συνήθως, οὐδὲ τῶν περὶ τὴν γλῶσσαν προσεκτικῶν ἐξαιρουμένων, τὸ «*ἀπέκτησα*»· π.χ. «ἀπέκτησε δόξαν, τιμὴν καὶ πλούτη», «ἀπέκτησε δύναμιν» κ.τ.τ. Ἀναλογιζόμενοι, φαίνεται ὅτι τὸ *ἐκτησάμην* εἶναι «πολὺ ἑλληνικόν», «βαθὺ ἑλληνικόν», στέργουσι τὸ κοινὸν καὶ τετριμμένον «ἀπέκτησα». Ἐν μέρει δέ τινι δὲν ἔχουσιν ἄδικον. Ἀλλὰ πάλιν πῶς νὰ δεχθῇ τις τὸ τοιοῦτο ῥῆμα, ὅταν ἐνθυμηθῇ ὅτι τὸ *κτῶ* μὲν δὲν εἶναι εὔχρηστον, τὸ δὲ *ἀποκτῶμαι* ἔχει ἀντίθετον ἔννοιαν τῆς τοῦ «ἀποκτῶ»· διότι σημαίνει τὸ ἀποβάλλειν τὰ κεκτημένα. Ἐνταῦθα δὴ εὑρίσκομεν πόρον ἐν τοῖς ἀπόροις καί, ἐφαρμόζοντες τὴν παροιμίαν «τὸ καλὸ τὸ παλληκάρι ξέρει καὶ ἄλλο μονοπάτι», καταφεύγομεν εἰς ἄλλην ἔκφρασιν καὶ λέγομεν «ὁ δεῖνα *ἐπόρισε, προσεπόρισε, προσεποίησεν*» ἑαυτῷ φήμην, τιμήν, *ἐπέτυχε* δόξης, *προσέλαβεν ἰσχὺν* ἢ ἄλλο τι παρεμφερές.

Λέγεται πολλάκις «ἐκνευρίζω», «ἐκνευρισμός», «κατάστασις ἐκνευριστική». Ταῦτα εἶναι καθαροὶ γαλλισμοὶ (énerver, énervation, énervement). Ἑλληνικὰ εἶναι τὰ *παραλύω, χαυνῶ, ἐκχαυνῶ, ἐκθηλύνω, ἀσθενόω - ῶ* καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παράγωγα.

«*Ἐκκεντρικὸς*» λέγεται παρ' ἡμῖν ὁ ἰδιότροπος, ὁ παράξενος. Ἡ λέξις ἔχει μὲν ἑλληνικὴν τὴν ἀρχὴν (παρὰ τὸ *κέντρον*), ἀλλ' ἀλλοδαπὴν (γαλλικὴν) τὴν σημασίαν. Διότι «ἔκκεντρος» καὶ «ἐκκεντρικὸς» εἶναι οὐδὲν ἄλλο ἢ ὅ ἔξω τοῦ κύκλου εὑρισκόμενος (Πρβ. «ἔκκεντρος κύκλος»). Οἱ Γάλλοι ἐκ τῆς ἑλληνικῆς λέξεως ἔπλασαν τὰς λέξεις excentrique, excentricitè καὶ μεταχειρίζονται αὐτὰς ἐπὶ μεταφορικῆς ἐννοίας· (πβλ. τὸ conduite excentrique). Ἐπὶ τῆς ἐννοίας δὲ ταύτης παρελάβομεν τὰς λέξεις ταύτας «ἐκκεντρικός», «ἐκκεντρικότης». Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἑλληνο-γαλλικά, ἤτοι τραγελαφικά· ἑλληνικὰ δ' εἶναι τὰ *ἀλλόκοτος, παράξενος, παράδοξος, ἰδιότροπος* καὶ τὰ τούτων παράγωγα.

Τὸ *δωρεάν*, παλαιὰ αἰτιατικὴ λαμβανομένη ὡς ἐπίρρημα, λέγεται καὶ σήμερον, ὡς γνωστόν, ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ *ἄνευ μισθοῦ*· π.χ. «ὁ ἰατρὸς θεραπεύει τοὺς ἀσθενεῖς δωρεάν», «παρέχονται φάρμακα δωρεάν». Ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ λαμβάνεται ἡ λέξις καὶ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἄνευ λόγου καὶ αἰτίας, μάτην, ἀνωφελῶς· π.χ. «θυμώνεις δωρεάν», «μὲ κατηγοροῦν δωρεάν», «δωρεὰν κοπιάζεις».

Ἠδύνατο νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἡ τοιαύτη σημασία προσεγένετο εἰς τὴν λέξιν ἡμῶν κατ' ἐπίδρασιν τοῦ γαλλικοῦ ἐπιρρήματος gratis, gratuitement, ὅπερ σημαίνει μὲν *δωρεάν*, σημαίνει δὲ μεταφορικῶς τὸ *ἀναιτίως, ἀδικαιολογήτως, ἄνευ ἀποδείξεων*. Πλὴν δὲν ἔχει οὕτω· διότι φαίνεται ὅτι ἡ λέξις *δωρεὰν* ἐν τῷ μεταγενεστέρῳ ἑλληνισμῷ εἶχε τὴν σημασίαν τοῦ *ἀναιτίως, ἀδίκως*. Ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν περιώνυμον ῥῆσιν «*ἐμίσησάν με δωρεάν*» (1).

Ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ (19, 29), ὑποκειμένου τοῦ λόγου περὶ τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου, λέγεται «σκεῦος ἔκειτο ὄξους μεστόν· σπόγγον οὖν μεστὸν τοῦ ὄξους *ὑσσώπῳ* περιθέντες προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι». *Ὕσσωπος* εἶναι φυτὸν ἀρωματικόν, τοιοῦτο δ' ἐνταῦθα οὐδεμίαν ἔχει θέσιν καὶ ποιεῖ τὸ χωρίον ἀδιανόητον. Νοητὸν δὲ γίνεται, ἐὰν ἀντὶ τοῦ *ὑσσώπῳ* γραφῇ *ὑσσῷ*. Ὑσσὸς δὲ (pilum) ἦτο ἀκόντιον τῶν Ῥωμαίων ὁπλιτῶν. Οἱ στρατιῶται δηλαδὴ περιετύλιξαν σπόγγον πλήρη ὄξους εἰς τὸ αἰχμηρὸν ἄκρον ἀκοντίου καὶ οὕτω προσήνεγκον τῷ Ἰησοῦ, οὐχὶ δὲ ἀμέσως διὰ τῆς χειρός, δοθέντος ὅτι ὁ Ἐσταυρωμένος ἦτο ὑψηλὰ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ἡ πλημμελὴς γραφὴ προῆλθε, φαίνεται, ἐκ τῆς κακῆς ἀναγνώσεως τῆς ταχυγραφίας *ὑσσ*—. Ἡ παρατήρησις αὕτη δὲν εἶναι ἡμετέρα· ἤκουσα ταύτην γενομένην ἔν τινι μαθήματι τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ τῆς λατινικῆς φιλολογίας Σ. Σακελλαροπούλου. Δὲν γινώσκω ἂν ἔχει γραφῆ τι σχετικὸν περὶ τοῦ πράγματος τούτου. Ἐνόμισα δ' ὅμως καλὸν νὰ μνημονεύσω ἐνταῦθα τὴν τοιαύτην παρατήρησιν ὡς ὀρθοτάτην καὶ χρήσιμον.

---

[1] Τὸ **gratis** παρέλαβον αἱ νεολατινικαὶ γλῶσσαι, ἀλλά, καθ' ὅσον γινώσκω, μόνον ἐπὶ τῆς πρώτης σημασίας τ.ἔ. τῆς σημασίας τοῦ δωρεάν.

Εἶναι δυσάρεστος καὶ ἀτυχῶς συχνὸς ὁ ξενισμὸς «ἄνευ προηγουμένου· π.χ. ἔγινε θερμὴ ὑποδοχὴ ἄνευ προηγουμένου», «ἦτο ἐπιτυχία ἄνευ προηγουμένου». Καὶ λέγουσι μὲν οἱ ἀλλοεθνεῖς «ce fait n' **a pas de précédent**» ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες λέγομεν καὶ πρέπει νὰ λέγωμεν «τοῦτο εἶναι ***πρωτοφανές***»

Ἐλέχθη πολλάκις ὅτι ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις εἶναι συνήθως σφαλερά. Οὕτω τὸ mesurer **par** . . . μεταφράζεται κακῶς κατὰ λέξιν διὰ τοῦ «ἐκτιμῶ ***διά*** . . . ». Ἡ ἀπόφανσις «nous devons mesurer notre vie par les actions et non par les années» μετεφράσθη «δέον νὰ ἐκτιμῶμεν τὸν βίον μας ***διὰ*** τῶν πράξεων καὶ οὐχὶ ***διὰ*** τῶν ἐτῶν» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ: ***ὀφείλομεν νὰ κρίνωμεν*** (νὰ ἐκτιμῶμεν) ***τὸν βίον ἡμῶν ἐκ τῶν πράξεων*** . . . , ἤ, ***κατὰ τὰς πράξεις*** . . . Κατὰ ταῦτα καὶ ἡ λίαν διδακτικὴ φράσις τοῦ Ῥουσσὼ [1] «on doit la (=la félicitè) mesurer par la moindre quantité de maux qu'il souffre», θὰ ἀπαδοθῇ ὧδε· ***ὀφείλομεν νὰ κρίνωμεν (ἐκτιμῶμεν) τὴν εὐτυχίαν ἐκ τοῦ μικροτέρου ποσοῦ*** (κατὰ τὸ μικρότερον ποσὸν) ***τῶν ὅσα ὑποφέρομεν κακῶν***, τουτέστιν εἴμεθα τοσούτῳ εὐτυχέστεροι, ὅσῳ ὀλιγώτερα πάσχομεν κακά.

Ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις λέγεται σπανιώτατα (ἄλλοτε δ' ὅμως ἐφέρετο συχνὸν) τὸ ***κἂν*** ἐν ἀρνητικαῖς προτάσεσι· π.χ. «δὲν δύναταί τις ***κἂν*** νὰ φαντασθῇ ὅτι . . . », «δὲν πρέπει ***κἂν*** νὰ πιστεύσῃς ὅτι . . . », «δὲν δύναται ***κἂν*** καὶ αὐτὸ τὸ μικρὸν νὰ πράξῃ» κ.τ.τ. Εἶναι δὲ τοῦτο τὸ ***κἂν*** μετάφρασις τοῦ γαλλικοῦ **même** (on ne peut pas **même** y penser, il ne faut pas **même** y penser, il n'a pas **même** pouvoir . . .). Ὀρθὰ εἶναι τὰ ***οὐδὲ νὰ φαντασθῇ τις τὸ παράπαν δύναται, οὐδόλως πρέπει νὰ πιστεύσῃς, οὐδ' αὐτὸ τὸ μικρὸν δύναται τὸ παράπαν νὰ πράξῃ, δὲν δύναται οὐδ' αὐτὸ ὅλως νὰ κατορθώσῃ*** κ.τ.τ.

Ἀκραιφνὴς ξενισμὸς (γαλλισμὸς) εἶναι τὸ οὐχὶ σπανίως λεγόμενον «εἰς ἀνταλλαγὴν» ἢ «εἰς ἀντάλλαγμα»· π.χ. ἔδωκε δύο κτήματα εἰς (ὡς) ἀνταλλαγὴν μιᾶς οἰκίας»· Ἐλέχθη τοῦτο κατὰ τὸ γαλλικὸν en échange de . . . · πβλ. καὶ τὸ γερμ. als Austausch für . . . Ἀντὶ τῶν τοιούτων ξενισμῶν ἡμεῖς πρέπει νὰ λέγωμεν ὀρθῶς τὸ ***ἀντὶ***+γεν.· π.χ. ***ἔδωκε δύο κτήματα ἀντὶ μιᾶς οἰκίας.***

Ἐκ τῆς κατὰ λέξιν μεταφράσεως, μᾶλλον δὲ ἐκ τῆς ἀγνοίας ὅτι ἡ αὐτὴ λέξις ἔχει συχνάκις πολλὰς σημασίας, προέρχεται ἡ ἀλλόκοτος ἔκφρασις «πόλις ***ἐπὶ*** τοῦ Σηκουάνα» (ville **sur** la Seine), «πόλις κειμένη ***ἐπὶ*** τῆς θαλάσσης» (ville située **sur** la mer), ὡσεὶ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ πόλις ***ἐπάνω*** ποταμοῦ ἢ θαλάσσης. Ἀγνοεῖται δηλαδὴ ὅτι ἡ πρόθεσις sur ἔχει πολλὰς σημασίας, ἄλλας τε καὶ τὴν τοῦ ἐγγύς· ὅτι ἄρα πόλις τις κεῖται ***παρὰ*** τὸν ποταμόν . . . , ἢ τὴν θάλασσαν . . . , ἀκριβέστερον δὲ καὶ ὀρθότερον εἰπεῖν, ***παρὰ*** τῷ ποταμῷ . . . ἢ τῇ θαλάσσῃ.

Πρὸς δήλωσιν τοῦ ὅτι θὰ γίνῃ τι ***πάντως***, ἐξ ἅπαντος, ***ἀφεύκτως***, λέγουσι συνήθως «ἀσφαλῶς»· π.χ. ἀσφαλῶς θὰ ἔλθῃ». Τοῦτο δ' ὅμως εἶναι κατάφωρος ξενισμὸς (γαλλισμός)· **pour sûr** il viendra.

Τὸ «συνέπεια» σημαίνει οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν συνεκφορὰν καὶ διαδοχὴν λέξεων, τὴν σύμφρασιν τοῦ λόγου· δὲν σημαίνει τὸ παράπαν ***ἀκολουθίαν (ἐπακολούθημα)*** ἢ ***ἀποτέλεσμα.*** Πλημμελῶς ἄρα λέγεται «τοῦτο δίδει συνέπειαν εἰς τὰς σκέψεις μου», «ἔχουν ὡς συνέπειαν τὴν ὑποτίμησιν τῆς ἀξίας», «τὸ πρᾶγμα θὰ ἔχῃ φοβερὰς συνεπείας»! Ὡσαύτως σφαλερῶς λέγεται «κατὰ συνέπειαν» ἀντὶ τοῦ ***κατ' ἀκολουθίαν, κατὰ λογικὴν ἀνάγκην***· ἔτι δὲ «συνεπῶς» ἢ «συνεπείᾳ τούτου» ἀντὶ τοῦ ***διὰ τοῦτο, τούτου ἕνεκα.***

Ἐγένετο δὲ τὸ «συνέπεια» ἐκ τοῦ «συνεπής», ἀνθ' οὗ λεκτέον ***ἀκόλουθος***· ἀντίθετον τὸ «ἀσυνεπής», ἀνθ' οὗ ῥητέον ***ἀνακόλουθος.*** (Περὶ τούτων λέγει καὶ ὁ μακαρίτης Ζηκίδης).

---

[1] Emil. τόμ. 1, σελ. 111.

Λέγουσι συχνὰ περὶ «συγκρατημένης (sic) αἰσιοδοξίας« ἀντὶ τοῦ *μεμετρημένης*. Εἶναι δὲ τὸ «συγκρατημένος» τοῦτο μετάφρασις τοῦ **retenu**.

Εἶναι συνήθης ἡ ἔκφρασις, καθ' ἣν «Ἰδέα τις (λέγε· *ἔννοια, θεωρία)* ἐκέρδησε (κατέκτησε) πολὺ ἔδαφος ἐν . . . (ἔν τινι χώρᾳ). Ἀλλ' αὕτη εἶναι ἔκφρασις ξενική, προελθοῦσα ἐκ τῆς κατὰ λέξιν μεταφράσεως τοῦ «cette idèe a gagnè beaucoup de terrain en . . . ». Ὀρθὸν εἶναι τὸ *ἐπέδωκε πολὺ* (μεγάλως) *ἐν* . . . ἢ *διεδόθη εὐρέως* ἐν . . .

Υ. Γ. Παρὰ τὸ λεγόμενον ὅτι τὸ «discours» δηλοῖ τὸ ἁπλῶς *λεγόμενον*, ἐνῷ τὸ «traité» σημαίνει τὸ *διδασκόμενον* (Χρ. Χρηστίδη Μετάφραση σελ. 145). δὲν παύεται νὰ σημαίνῃ ἐκεῖνο ἐν τῇ πραγματικότητι τὴν *διατριβήν*, τὴν *πραγματείαν*.